

โครงการพลังภาษาและวัฒนธรรม
ในการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน
ผ่านชุมชนออนไลน์ : กรณีศึกษากลุ่มจีนฮากกา

จัดทำโดย
ทีมงานวิจัย

คำนำ

โครงการพลังภาษาและวัฒนธรรมในการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างยั่งยืนผ่านชุมชนออนไลน์ : กรณีศึกษากลุ่มจีนฮากกา ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส) และนักวิจัยจากสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล มีระยะเวลาการทำงานวิจัย 1 ปี (สิงหาคม 2556- กรกฎาคม 2557) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกระดับแหล่งเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมบนเว็บไซต์ ให้เป็นแหล่งศึกษาและอ้างอิงเชิงวิชาการได้ในโครงการนี้ใช้พื้นที่บนเว็บไซต์ www.hakkapeople.com เป็นพื้นที่นำร่องในการทำงานของกลุ่มคนที่ไม่มีพื้นที่รวมกลุ่มเป็นหมู่บ้านจริง แต่เป็นพื้นที่พบปะของคนในชุมชนบนเว็บฮากกา ในการที่จะดำรงรักษาภาษาและวัฒนธรรมต่อไป สมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายฮากกา หรือที่รู้จักกันดีในนามจีนแคะที่มีความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ อย่างน้อยเพื่อยืดเวลาในการสูญหายไปอีกระยะหนึ่ง

โครงการนำร่อง 1 ปี เป็นเวลาที่สั้นมาก หากเทียบกับการทำงานวิชาการหรือการเขียนงานเชิงวิชาการแล้วคงเป็นไปได้ยากที่จะทำได้สมบูรณ์ อย่างไรก็ตามโครงการนี้ทำได้ดีระดับหนึ่งเนื่องจากสมาชิกประกอบด้วย คนที่มีความรู้หลายระดับ หลากหลายช่วงอายุ มีความสามารถที่แตกต่างกัน และเริ่มเขียนจากเรื่องที่ตนเองรู้ดีที่สุด หรือสนใจมากที่สุด จึงมีแรงผลักดันให้เกิดงานเขียนขึ้นมาก อาจจะสั้นบ้าง ยาวบ้าง คละกันไปตามแต่เนื้อหา

เนื้อหาบางส่วนที่ผ่านกระบวนการให้ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ได้นำมารวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งสามารถหาอ่านเพิ่มเติมได้ที่ www.hakkapeople.com ในบล็อกของโครงการวิจัยฯ และหวังว่าสมาชิกคงจะได้เขียนงานที่มีประโยชน์ หรือที่ ต้องการถ่ายทอดให้ลูกหลานได้รับรู้ในโอกาสต่อไปตราบเท่าที่ยังมีลมหายใจอยู่ เพื่อสืบทอดปณิธานความเป็นชาติพันธุ์จีนฮากกาสืบไป

สมาชิกทีมวิจัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลที่บันทึกไว้จะเป็นประโยชน์ต่อ
ลูกหลานชาวฮากกา หรือซ๊กหงิน รวมทั้งผู้สนใจทั่วไปไม่มากนักน้อย ซึ่งเล่มนี้ถือเป็น
เล่มที่ 1 หวังว่าคงจะมีเล่มที่ 2 3 4.....ต่อไป

ขอน้อมคารวะ
ทีมวิจัย
กรกฎาคม 2557

สารบัญ

โครงการพลังภาษาและวัฒนธรรมในการส่งเสริม	1
การถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างยั่งยืนผ่านชุมชนออนไลน์ฯ	
ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวฮากกา	13
สืบสานประวัติศาสตร์ฮากกาผู้ตั้งถิ่นฐาน (ทรหดและทรนง)	17
คิดถึงอาผ่อ: แท่นเจียง	25
เรื่องเล่าจากพ่อ	27
รอยริ้วผ้าตรารถไฟ	51
ลูกจีนเชียงใหม่แสนสายเมืองพานเวียงป่าเป้า	53
ฉุนฟ้าเหยียน	72
เทศกาลตำนานจีน (中国传统节日)	81
บทที่ 1. เทศกาลฤดูใบไม้ผลิ (เทศกาลตรุษจีน 春节)	84
บทที่ 2. เทศกาลชิงหมิง (清明)	99
บทที่ 3. เทศกาลตวนอู่ (端午节)	106
บทที่ 4. เทศกาลราตรี 7 (七夕节)	114
บทที่ 5. จงชิว (中秋)	123
ฮากกาซอย (หม่อยซอยเค่วหยุก)	129
ไก่อบเกลือ (กุกกายหยาม)	136
ฝุงจิว	141
ชู่หมัก ผักพื้นบ้านชาวฮากกา	145
ประวัติสิงโตทองฮากกาปากน้ำโพ	158
บทเพลงซานเกอของชาวฮากกา	163

客家人 หรือ ฮากกาหิงน หรือ ซักหิงน
มักพบกระจายอยู่กับจีนสำเนียงอื่นๆโดยทั่วไป

โครงการพลังภาษาและวัฒนธรรมในการส่งเสริมการถ่ายทอด ภูมิปัญญาอย่างยั่งยืนผ่านชุมชนออนไลน์ : กรณีศึกษากลุ่มจีนฮากกา

ความเป็นมาของโครงการ

www.hakkapeople.com ถือเป็นเว็บไซต์ที่เป็นแหล่งข้อมูล รวบรวมความรู้
ทางด้านภาษา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชาวจีนฮากกาในประเทศไทย รวมทั้ง
ได้กลายเป็นชุมชนออนไลน์ ที่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โต้ตอบกันระหว่าง
สมาชิกด้วยตัวเอง

จากการติดตามความเคลื่อนไหวทางเว็บไซต์ของผู้วิจัย พบว่า มีกลุ่มคน
หลากหลายวัยที่เข้ามาแลกเปลี่ยนข้อมูล บ้างเป็นผู้ที่เข้ามาให้ข้อมูล บ้างเป็นผู้ที่เข้ามา
ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องและความสมบูรณ์

คณะวิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของความรู้ และข้อมูลที่สามารถถ่ายทอด
ผ่านบนเว็บไซต์ ให้กลายเป็นแหล่งศึกษาที่สามารถอ้างอิงทางวิชาการได้ เพื่อยกระดับ
แหล่งเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมบนเว็บไซต์ อีกทั้งยังสนับสนุนศักยภาพของเจ้า
ของภาษาและวัฒนธรรมบนโลกไซเบอร์ และเพื่อสร้างชุดความรู้ภูมิปัญญาในรูปแบบ
ต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ www.hakkapeople.comซึ่งถือเป็นการฟื้นฟูภาษา ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น เพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะชุมชน

จุดประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสนับสนุนศักยภาพของเจ้าของภาษาและวัฒนธรรมบนโลกไซเบอร์
ในการฟื้นฟูภูมิปัญญาและสุขภาวะชุมชน
2. เพื่อยกระดับแหล่งเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมบนเว็บไซต์ ให้เป็นแหล่ง
ศึกษาและอ้างอิงเชิงวิชาการได้ ซึ่งเป็นพื้นที่พบปะของคนในชุมชนเว็บ
ฮากกาในการที่จะธำรงรักษาภาษาและวัฒนธรรมต่อไป

3. เพื่อสร้างชุดความรู้ภูมิปัญญาในรูปแบบต่างๆบนเว็บไซต์ ด้านภาษา และวัฒนธรรม เป็นการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสร้างเสริม สุขภาวะชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มคนฮากกาที่ต้องการสืบสานภาษาและวัฒนธรรม
กลุ่มเป้าหมายรอง คือ นักศึกษาและคนทั่วไปที่มีความสนใจกลุ่มฮากกา

พื้นที่ดำเนินงาน

สมาชิกของกลุ่มฮากกาบนเว็บไซต์ www.hakkapeople.com

การทำกิจกรรมในโครงการ

1) **กิจกรรมประชุมเพื่อชี้แจงโครงการ** วันที่ 26 ตุลาคม 2556 ทีมวิจัย และสมาชิกเว็บไซต์ hakkapeople.com ได้เดินทางมาประชุมร่วมกันที่โรงแรมมิรามา กรุงเทพฯ ฯ โดยทุกท่านได้แนะนำตัว ทำความรู้จักกัน จากนั้นหัวหน้าโครงการ โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อึ้งสิทธิพูนพร ได้อธิบาย ชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการวิจัย ตั้งแต่ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน และผลที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เข้าใจร่วมกัน

นอกจากนี้ อาจารย์ไห่หยาง ยังได้ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างบทเรียน ภาษาฮากกา และเทคนิค วิธีการตัดต่อวิดีโอ และเสียง เพื่อที่จะสามารถนำเสนอขึ้นบนเว็บไซต์ได้พร้อมกันนั้นเว็บมาสเตอร์ยังได้อธิบายความเป็นมาของเว็บไซต์และแนะนำวิธีการนำเสนอเนื้อหาทั้งในรูปแบบข้อความและรูปภาพบนเว็บไซต์

จากการประชุมครั้งนี้ ทำให้ได้ประเด็นและเรื่องที่จะเขียนบนเว็บไซต์ เช่น ประเด็นอาหารฮากกา, ประวัติความเป็นมาของชาวฮากกา, เรื่องเล่าและคำสอนของชาวฮากกา เป็นต้น ซึ่งสมาชิกบางท่านมีเรื่องที่ตนเองสนใจอยากจะเขียนอยู่แล้ว

2) กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การบันทึกข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมจีนฮากกาผ่านชุมชนออนไลน์” ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2557 ทีมวิจัยและสมาชิกเว็บไซต์ฮากกาออนไลน์ ได้ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การบันทึกข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมจีนฮากกาผ่านชุมชนออนไลน์” ที่ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

โดยการประชุมครั้งนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงหนาท น้อมเนียน นักวิจัยโครงการ ได้ให้ความรู้ในเรื่อง “การเขียนบทความออนไลน์ ง่ายนิดเดียว” โดยมีเนื้อหาสำคัญ เช่น ทำไมต้องเขียนบทความ ความหมายของบทความ บทความทั่วไป ต่างจากบทความวิชาการอย่างไร องค์ประกอบของบทความ ขั้นตอนการเตรียมบทความ เป็นต้น จากนั้นผู้เข้าร่วมประชุม ได้ทดลองเขียนบทความของตนเอง และคุณคณากร ศรีมิ่งมงคลกุล (webmaster) ได้อธิบายถึงวิธีการและขั้นตอนของการนำบทความ / รูปภาพ / ลิงค์ที่เกี่ยวข้อง แสดงบนเว็บไซต์ได้ด้วยตนเอง

3) การประชุมแลกเปลี่ยนการบันทึกข้อมูลภูมิปัญญาด้านภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มจีนฮากกา วันที่ 6 เมษายน 2557 ที่มิวจัด และสมาชิกเว็บไซต์ฮากกาออนไลน์ ได้ร่วมเดินทางไปประชุมแลกเปลี่ยนการบันทึกข้อมูลภูมิปัญญาด้านภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มจีนฮากกา ที่โรงแรมเวสเทิร์นแกรนด์ จังหวัดราชบุรี

การประชุมครั้งนี้ที่มิวจัดและสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมได้รับการต้อนรับจากสมาคมฮากกา จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างดี และได้รับเกียรติจากคุณบดีนทร์ภัทร์ อธิบดีตระกูล เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มจีนฮากกา รวมทั้งการทอผ้าขาวม้าของชาวฮากกาในจังหวัดราชบุรีอีกด้วย จากนั้นผู้เข้าร่วมประชุมได้พูดคุยแลกเปลี่ยนในหลายประเด็น เช่น ประเพณี พิธีกรรมของชาวจีนฮากกา ประวัติศาสตร์การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษของแต่ละคน นอกจากนี้อาจารย์ให้หยาง ยังได้ให้ข้อมูลการหาความรู้เกี่ยวกับพจนานุกรมภาษาฮากกาอีกด้วย

ในวันที่ 7 เมษายน 2557 ทีมวิจัย และสมาชิกเว็บไซต์ฮากกาออนไลน์ ได้เดินทางไปสักการะเจ้าพ่อกวนอู ศึกษาดูงานโรงงานทอผ้าชาวม้า โรงงานทอกระสอบ และพิพิธภัณฑ์ศิลปะผ้าสถาน บ้านคูบัว เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการทอผ้าเพิ่มเติม

4) กิจกรรมการประชุม “บันทึกเรื่องเล่าผ่านทางลูกหลานคนฮากกาบุรีรัมย์”
วันที่ 28 มิถุนายน 2557 ทีมวิจัย และสมาชิกเว็บไซต์ฮากกาออนไลน์ ได้เดินทางไป
ประชุม ที่ห้องประชุมโรงเรียนฮั่วเคี้ยว จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งได้รับการต้อนรับจากชาวฮากกา
ในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นอย่างดี

การประชุมครั้งนี้ ได้มีผู้รู้ และผู้สูงอายุ ได้เล่าประวัติศาสตร์การอพยพจากเมืองจีน วิถีชีวิตในอดีต และประสบการณ์ของตนเอง ให้ทีมวิจัยและสมาชิกเว็บไซต์ฮากกาได้ฟัง นอกจากนี้ยังได้มีการสาธิตการประกอบอาหารจีนฮากกาให้ได้ชมด้วย เช่น ย็องเท่วฟู (เต้าหู้ยัดไส้), เค่วหยุก, จูหยุกเป็ยง, เกจิว (ไก่ผัดเหล้า) ใช้เป็นอาหารสำหรับผู้หญิงที่เพิ่งคลอดลูก, ฟุงมุนจู้หยุก (พะโล้ฮากกา), ชาหมูใส่ถั่วลิสง เป็นต้น พร้อมถ่ายวิดีโอ เพื่อนำเสนอบนเว็บไซต์อีกด้วย

วันที่ 29 มิถุนายน 2557 ทีมวิจัย และสมาชิกเว็บไซต์ฮากกาออนไลน์ ได้เดินทางไปที่สมาคมฮากกาจังหวัดนครราชสีมา โดยได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นพร้อมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาวฮากกา ในจังหวัดนครราชสีมา และวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวฮากกาในอดีต หลังจากที่คณะวิจัยได้ชี้แจงกระบวนการวิจัยให้เห็นเป็นรูปธรรมแล้วนายกสมาคมฮากกานครราชสีมา และอุปนายกของสมาคมฮากกานครราชสีมา ยังได้ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมฮากกาให้กับชนรุ่นหลังอีกด้วย

5) การประชุม “ตรวจสอบเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการ กรณีศึกษากลุ่มจีนฮากกา” ในวันที่ 5 กรกฎาคม 2557 และวันที่ 2 สิงหาคม 2557 ที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล โดยมี ดร.ภรดา เชียงจิ่ง และรองศาสตราจารย์ ดร. บุญเรือง ชื่นสุวิมล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้บทความมีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากที่ได้ซักถามข้อสงสัย อภิปรายข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าของเนื้อเรื่อง ทำให้เนื้อหา มีความชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น

ในการประชุมครั้งนี้ ได้มีการปรับปรุงแก้ไข บทความร่วมกัน โดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่ ประวัติศาสตร์จีนฮากกา, เรื่องเล่าชาวจีนฮากกา และเทศกาลของชาวจีน เป็นต้น

จากการจัดกิจกรรมร่วมกันดังกล่าวนี้ ได้ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งแต่ เทคนิค วิธีการเขียนบทความ การนำเสนอบทความแสดงบนเว็บไซต์ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวฮากกาด้วยกันในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งได้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในโลกออนไลน์ และในโลกแห่งความเป็นจริง ปัจจุบันสมาชิกบนเว็บไซต์ได้พบปะสังสรรค์กันมากขึ้น และได้ทำให้เว็บไซต์ www.hakkapeople.com ได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่รวบรวมข้อมูล ความรู้ ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวฮากกาในประเทศไทยไว้มากที่สุดอีกด้วย

6) กิจกรรม “เวทีประชาสัมพันธ์สื่อสาร และเผยแพร่ความรู้ ภาษาและวัฒนธรรมจีนฮากกา” หลังจากทำกิจกรรมครบขั้นตอนแล้ว เมื่อวันที่ 19-20 กรกฎาคม 2557 ทีมวิจัย และสมาชิกเว็บไซต์ฮากกาออนไลน์ ได้ไปพบปะกับสมาชิกฮากกาที่สมาคมฮากกานครสวรรค์ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของโครงการวิจัยฯ ว่าได้ดำเนินการอะไรมาบ้าง ซึ่งมีกิจกรรมที่สำคัญคือ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงประวัติคนจีนถิ่นต่างๆที่อยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยได้รับเกียรติจากผู้อาวุโสของสมาคมฮากกานครสวรรค์และคุณนภดล ชวาลกร (ผู้อำนวยการศูนย์ฮากกาศึกษา - กรุงเทพ) ได้กรุณาเป็นองค์ปาฐกในหัวข้อ “การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมจีนฮากกา” เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้เกิดความตระหนักในการสานต่อเรื่องการถ่ายทอดภาษาและวัฒนธรรมฮากกาสู่ลูกหลานต่อไป ก่อนปิดการประชุมทีมวิจัยได้มอบเกียรติบัตรและของที่ระลึกให้แก่สมาชิกเว็บไซต์ที่ได้ร่วมทำวิจัยและเขียนผลงานเพื่อเผยแพร่ทางเว็บไซต์ โดยคาดหวังให้มีกำลังใจในการสร้างสรรค์งานต่อไป

นอกจากนี้ในวันรุ่งขึ้นทีมวิจัยและสมาชิกเว็บไซต์ฮากกายังได้ไปเรียนรู้สถานที่สำคัญ ได้แก่ ศาลเจ้าที่เกี่ยวข้องกับคนจีนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยได้รับความอนุเคราะห์นำชมจากนายกสมาคมฮากกานครสวรรค์และคณะอีกด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับหลังสิ้นสุดโครงการ

1. เกิดแหล่งเรียนรู้บนเว็บไซต์ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการดำรงรักษา และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
2. เกิดความร่วมมือในการผลิตสื่อหรือชุดความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมฮากกา เพื่อถ่ายทอดภาษาและวัฒนธรรม จากผู้มีภูมิรู้ทั้งที่เป็นสมาชิกในเว็บ และเครือข่าย
3. เกิดการใช้ภาษาฮากกาทั้งจากผู้รู้และผู้ไม่รู้มากขึ้น จากการเข้ามาแสดงความคิดเห็นหรือสถิติการเข้าชม
4. เกิดรูปแบบการทำงานกับชุมชนโดยผ่านทางสังคมออนไลน์
5. ได้ชุดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของกลุ่มฮากกาที่สามารถเป็นแหล่งอ้างอิงเชิงวิชาการ
6. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการส่งเสริม สนับสนุนการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางชุมชนออนไลน์
7. ให้เกิดความตื่นตัว สนใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ได้บันทึกไว้มิให้สาบสูญ
8. มีส่วนกระตุ้นให้ผู้ที่สนใจได้สืบค้นหาข้อมูลให้ถูกต้องอย่างเป็นระบบ